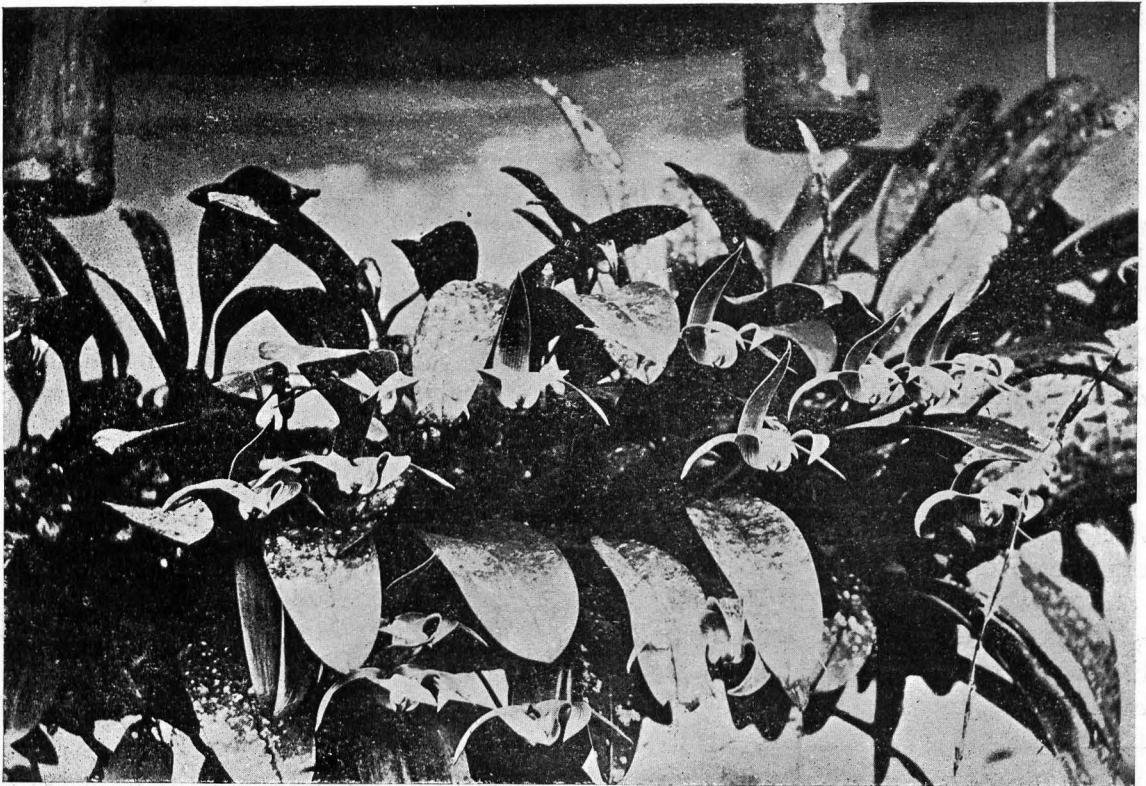

In het Supplement op het verslag van den Dienst van het Boschwezen over 1914 lezen we, dat voor de bestrijding van ziekten en plagen in Ficustuinen in 1914 per H. A. werd uitgegeven f 0.26 en in 1913 f 7.79, een zeer groot verschil dus, dat in hoofdzaak wordt toegeschreven aan de zeer krachtige bestrijding van verschillende boktorren in 1913.

Behalve in *Ficus elastica* kan men B. a. ook zeer vaak vinden in Dadap, een enkele maal ook in *Castilloa elastica* en *Ficus hispida* L. Den laatsten boom kan men op elke excursie van zeehoogte tot $\pm$ 1000 M. vinden in secundair bosch. Liefhebbers van insecten wordt aangeraden, deze heesters of kleine boomen eens te inspecteeren om te onderzoeken, of B. a. misschien met zijn vernielingswerk bezig is. Inlandsche namen van dezen boom zijn in de Soendalanden *Bisoro* en in Midden- en Oost Java *Loewing*. Dr. DAMMERMAN geeft nog op als Maleische naam *Remboeng-boeng*. G. J. O. Jr.

ORCHIDEEËN II.

Het is reeds ruim een jaar geleden dat ik, op eenen kleinen wandeltocht even buiten de grenzen der onderneming, in een hoogen, vol met epiphyten behangen, Ki Hioer (*Castanopsis Javanica* A. D. C.) een bos mooie, uit de verte gezien, roseachtige bloemen ontdekte, orchideeën. Ze zaten echter zoo hoog, dat ik reeds begon te wanhopen om ze naar beneden te krijgen. Gelukkig was een, in de buurt wonende, Soendanees bereid om voor weinig geld eene hoeveelheid halsbrekende toeren te verrichten, teneinde deze plant te bemachtigen. De bruine broeder is een bewonderenswaardig beheerscher van innerlijke

Bulbophyllum Lobbii.

gemoedsaandoeningen; weinig of niets aan zijn gelaat verraaft wat er in hem omgaat. Alleen bij veel omgang leert men uit kleine teekens gevolgtrekkingen maken. Zoo ging het ook mij en kon ik de gedachten van onze equilibrist raden: hoe kun je nu toch in Godsnaam voor zoo'n paar bloemen en een stel bladeren een kwartje over hebben en waarom nou juist iets willen hebben dat hoog zit en lastig is te bekomen, terwijl er toch nog zooveel andere planten makkelijker bereikbaar zijn.

Het allergekste vond hij nog, dat ik hem opdroeg een deel der plant op haar plaats te laten, zooals dat een lid der N. I. N. H. V. betaamt.

Om een of andere technische reden, die ik mij niet precies meer herinner, werd de plant van boven neer gegooid, doch kwam er wonder boven wonder goed en slechts weinig beschadigd van af. En zoo kwam ik dan in het bezit van een prachtige plant, die gerust een sieraad van de Indische Natuur genoemd mag worden. Na determinatie bleek, dat we hier te doen hadden met een *Bulbophyllum Lobbii* LINDL.

Ik heb de plant ongeveer weer in de zelfde houding aan een stammetje bevestigd, als ik haar aantrof. Juist een jaar later bloeide zij in mijn verzameling en telde ik op het moment, dat bijgaande kiek genomen werd een 45 tal mooie bloemen en een menigte aankomende knoppen. Boven aan de kiek ziet men twee bamboekokers, die met een klein gaatje in den bodem en met water gevuld dienst moeten doen als lekinrichtingen, patent tuinjongen. Deze lekapparaten moesten langzaam en gestadig doordruppelen, doch liet ik daarbij, de plant nog twee maal daags begieten. Over 't algemeen schijnen de orchideeën een dergelijke behandeling, vooral na den bloei, niet goed te verdragen, doch onze *Bulbophyllum* blijkt een echte nathals te zijn.

En nu een kleine algemeene beschrijving.

De *Bulbophyllum Lobbii* is een plant met een langen, kruipenden, vaak vertakten wortelstok ongeveer $\frac{1}{2}$ cM. dik en rolrond. Op dezen wortelstok ontwikkelen zich op 2 à 3 cM. onderlingen afstand de bulbillen, die peervormig zijn, licht groen, 6 cM. lang bij $3\frac{1}{2}$ cM. breed. Aan het uiteinde van elken bol ontwikkelt zich slechts één, rechtopstaand, gesteeld blad. Deze bladeren, die min of meer leerachtig aanvoelen, kunnen een lengte van ± 20 cM. bereiken bij een breedte van ± 6 cM., terwijl de bladsteel $\pm 3\frac{1}{2}$ cM. lang is. In jongen toestand vertoonen de bladeren roodbruine Morse teekens, die echter gaandeweg verdwijnen. De bladeren hebben een sterk uitkomende middennerf. Uit de knopen van den wortelstok ontwikkelen zich de bloemen; telkens één bloem uit elke spruit. Het aantal spruiten en bloemen kan echter, zooals reeds vermeld werd, zeer groot zijn. De bloemen zijn op zich zelf reuzen. Fig. I stelt de bloem voor, op nat. grootte, van voren gezien. Met een beetje

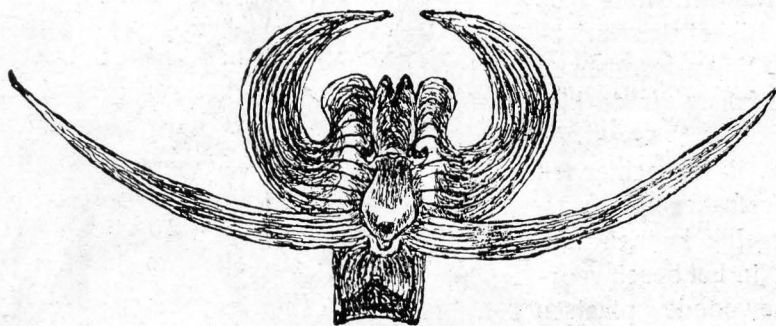

Fig. I.

goeden wil kan men in deze figuur de vorm der verschillende bloembladen nagaan, terwijl figuur II de middensepaal, van buiten gezien, voorstelt, eveneens op ware grootte. De kleur der sepalen is een geel-roseachtig fond met aan de binnenzijde

roodbruine strepen, terwijl aan de buitenkant meer roodbruine stippen of vlekken voorkomen (zie fig. II). De petalen zijn lichter gekleurd, meer geel, ook echter met roodbruine dunne strepen. De zuil is geel, naar den voet min of meer in rose-bruin overgaande. De lip is

Fig. II.

fijn gestippeld bruin op geel en is beweeglijk aan den zuilvoet verbonden, zooals in fig. III weergegeven (zij aanzicht nat. gr.) Op den bovenkant van den lip ongeveer ter hoogte van het scharnier, ziet men een geel honingmerk. Er zijn 4 stuifmeelklompen, afgerond driehoekig, die vrij gemakkelijk loslaten en een stempel, die zeer kleverig is, zoo zelfs dat men met een stukje hout makkelijk draden slijm trekt van een 6 à 8 cM. lang. De vruchten zijn langwerpige knotsen, sterk overlans gegroefd. Fig. IV geeft een knoptoestand weer op $\frac{1}{2}$ grootte na een leeftijd van ongeveer 20 dagen. Deze knop vertoont de eigenaardige vorm van een tijgernagel.

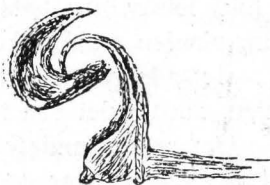

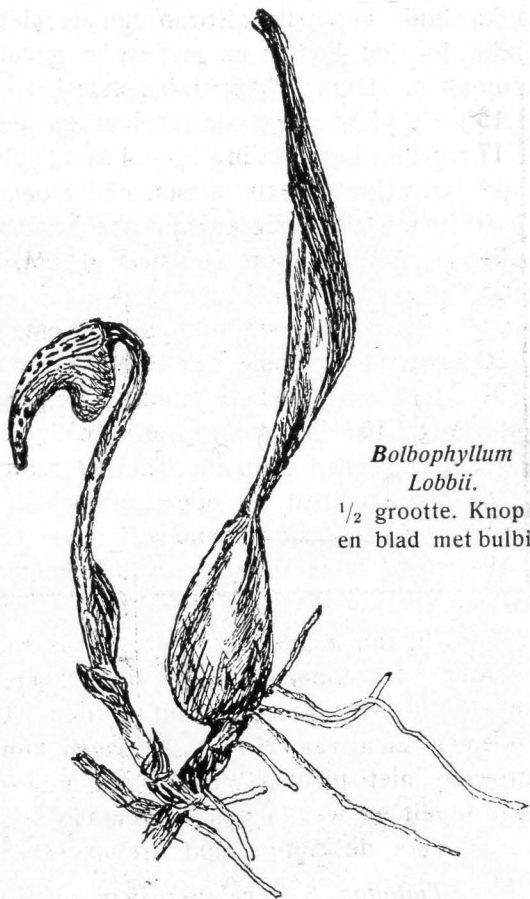
Fig. III.

Aangezien mijn plant zoo rijkelijk bloeide en er allerlei ontwikkelings stadia van jonge spruit en knop tot volwassen bloem aanwezig waren, heb ik

eenige kleine proeven genomen om die overgangsvormen nauwkeuriger te kunnen volgen. Aan het slot van dit opstel zal een kort uittreksel van het waargenomene vermeld worden.

Het is mij opgevallen, dat de plant hier uit zich zelf geen zaad levert. Er moet dus iets aan het normaal verloop van dit proces haperen. Indien de bevruchting door een of ander insect tot stand gebracht wordt dan zou dat insect vermoedelijk tot een van de groote soorten behooren, een bij of een hommelm, in elk geval een of andere behaarde klant. Het insect, zoo stelde ik mij voor, zou dan op het honingmerk afgaande, zich op den lip neerzetten en dan door de meergenoemde scharnierinrichting hals over kop naar voren tuimelen. Bij het zich oprichten echter zouden dan de pollinien losraken en in den hoek gewrongen worden, waar de kleverige stempel zit.

Hoe of ik ook uitkeek, ik kon echter aan mijn plant maar geen insecten-bezoek waarnemen. Nu zou het nog mogelijk kunnen zijn, dat de noodige insecten wel in het bosch voorkomen, maar de meer bewoonde plaatsen mijden, doch daar staat tegenover dat toen ik destijds mijn plant vond er absoluut geen zaad of zaadvorming te bekennen viel.

Bolbophyllum
Lobbii.

$\frac{1}{2}$ grootte. Knop:
en blad met bulbil.

Fig. IV.

Ik heb nu op 9 bloemen kunstmatige bevruchting toegepast met goede resultaten. Een lucifersstokje dompelde ik in de kleverige massa van den stempel en raakte daarna de stuifmeelpollen aan, die aan het lijmsokje bleven vastzitten en gemakkelijk op den stempel konden worden overgebracht. Dit geschiedde op den 8sten Juli 1916. Den volgende dag reeds begon de zuil te zwellen wat vooral op den 2^{den} dag na de bevruchting sterk opviel. De bloemen begonnen zich langzamerhand te sluiten en waren op den 11^{den}, dus drie dagen na de bevruchting geheel uitgebloeid. Op dezen datum begon ook het vruchtbeginsel te werken.

Het rijpingsproces ging verder zeer langzaam in zijn werk. Eerst na vijf maanden waren de vruchten volgroeid, maar evenwel nog niet rijp.

Ontwikkelingsgeschiedenis van de bloem.

Datum	PROEF I	PROEF II
8 Juli '16	Bloemspruit $2\frac{1}{2}$ cM. lang	Bloemspruit $2\frac{1}{2}$ cM. lang
9 "	id. 3 " "	id. 3 " "
11 "	id. $3\frac{1}{2}$ " "	id. $3\frac{1}{2}$ " "
15 "	—	tipje v/d knop te zien
17 "	id. 4 " "	id. id. $1\frac{1}{2}$ cM. uitstekend
19 "	begin verschijnen bloemknop	id. id. groeit door
20 "	knopje vrij	knopje vrij
24 "	Knop + steel 6 cM. lang	Knop + steel 6 cM. lang
25 "	—	id. $6\frac{1}{2}$ " "
28 "	id. id. 10 cM. "	id. $10\frac{1}{2}$ " "
30 "	id. id. 11 " "	id. $13\frac{1}{2}$ " "
31 "	id. id. 13 " "	id. $15\frac{1}{2}$ " "
1 Aug. '16	id. id. 16 " "	bloem open
3 "	id. id. 19 " "	—
5 "	bloem open	—
18 "	verwelkend	—
19 "	—	verwelkend

Uit dit staatje ziet men, dat de bloemen niet even hard groeien en ook niet even oud worden. De bloemen van proef II bleven het langst open n.l. 19 dagen terwijl die van proef I slechts 13 dagen oud werden. Uit andere proeven is mij echter gebleken, dat de bloemen zich van 25 tot 30 dagen kunnen goedhouden. Bevruchting had gedurende de proeven niet plaats. Verder valt nog op te merken, dat de plant hier slechts ééns in 't jaar bloeit en wel in den drogen tijd.

Voor de cultuur lijkt het mij een zeer dankbare plant die zeer weinig eischen stelt.

Tjidadap, 8 December 1916.

W. WINCKEL.